

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İşletmelerde Yönetim Bilgi Sistemlerinin Değişen Rolüne Yönelik Bir Araştırma

Dr. Önder ATLI, Bağımsız Araştırmacı, e-posta: onderatli@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7880-5755>

Doç. Dr. Sadık SERÇEK, Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Diyarbakır, e-posta:

sadik.sercek@dicle.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2429-320X>

Öz

Bilgi sistemlerinin hem iş dünyasında hem de günlük hayatımızda giderek daha fazla yer bulması, ortaya çıkan verilerin etkin bir şekilde analiz edilmesini, depolanmasını ve raporlanmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle işletmelerde yönetim kademesinin hedeflerine en hızlı şekilde ulaşabilmesi için doğru bilgiye zamanında ve hatasız erişim sağlamaları büyük önem taşımaktadır. İşletmelerin bilgiye hızlı ve doğru erişimi, stratejik karar alma süreçlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle, günümüzde birçok işletmenin Yönetim Bilgi Sistemlerine (YBS) yöneldiği gözlemlenmektedir. Bilgi sistemlerinin işletmelerdeki değişen rolüne odaklanan bu araştırma, Yönetim Bilgi Sistemlerinin stratejik yönetim süreçlerine etkisini incelemektedir. Çalışma, işletmelerin bilgiye dayalı karar alma yetkinliklerini artırarak rekabet avantajı elde etmelerine katkı sağlama amacı taşımaktadır. Araştırma sonuçları, YBS'nin operasyonel süreçlerden stratejik yönetim süreçlerine uzanan geniş bir etki alanına sahip olduğunu ve işletmeler için vazgeçilmez bir araç haline geldiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim Bilgi Sistemleri, Bilgi Teknolojileri, Bilgi Sistemleri Evrimi.

Makale Gönderme Tarihi: 27.09.2024

Makale Kabul Tarihi: 01.01.2025

Önerilen Atıf:

Atlı, Ö. ve Serçek, S. (2025). İşletmelerde Yönetim Bilgi Sistemlerinin Değişen Rolüne Yönelik Bir Araştırma, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1): 1-8.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2025, 8(1): 1-8. DOI:[10.26677/TR1010.2025.1499](https://doi.org/10.26677/TR1010.2025.1499)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

A Study on the Changing Role of Management Information Systems in Businesses

Dr. Önder ATLI, Independent Researcher, e-mail: onderatli@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7880-5755>

Associate Prof. Dr. Sadık SERÇEK, Dicle University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Diyarbakır, e-mail: sadik.sercek@dicle.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2429-320X>

Abstract

The increasing integration of information systems into both the business world and daily life necessitates the effective analysis, storage, and reporting of the data that emerges. In particular, timely and accurate access to the right information is crucial for management levels in businesses to reach their objectives as quickly as possible. Fast and accurate access to information positively impacts the strategic decision-making processes of businesses. Therefore, it is observed that many businesses today are turning to Management Information Systems (MIS). Focusing on the changing role of information systems in businesses, this research examines the impact of Management Information Systems on strategic management processes. The study aims to contribute to businesses gaining competitive advantage by increasing their knowledge-based decision-making capabilities. The research results show that MIS has a wide area of influence extending from operational processes to strategic management processes and has become an indispensable tool for businesses.

Keywords: Management Information Systems, Information Technologies, Information Systems Evolution.

Received: 27.09.2024

Accepted: 01.01.2025

Suggested Citation:

Atlı, Ö. and Serçek, S. (2025). A Study on the Changing Role of Management Information Systems in Businesses, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(1): 1-8.

GİRİŞ

Küreselleşme olgusu, günümüzün rekabetçi iş ortamında firmalar üzerinde önemli bir baskı yaratmakta; hız, esneklik, kalite ve maliyet kontrolü gibi kritik unsurları zorunlu kılmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle, firmaların ürün ve hizmetlerini pazara daha hızlı, daha kaliteli ve daha düşük maliyetle sunmaları kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Bu durum, sadece maliyet tasarrufu sağlamakla kalmaz, aynı zamanda müşteri memnuniyetini artırarak pazarda sürdürülebilir bir rekabet avantajı elde etmeye de katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, firmaların yalnızca yerel pazarlarla sınırlı kalmayıp, uluslararası pazarlara da açılmaları gerekmektedir. Globalleşme, yeni pazar fırsatları sunarken, aynı zamanda firmalar için daha fazla rekabeti de beraberinde getirmektedir. Bu genişleme ihtiyacı, küresel rekabetin artmasıyla birlikte daha da kritik bir önem kazanmıştır.

Bu bağlamda, firmaların pazar koşullarına hızlı ve etkili bir şekilde uyum sağlayarak doğru kararlar alabilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu kararların etkin bir biçimde alınabilmesi için, güncel ve doğru bilgilere erişim şarttır. Artan rekabet ortamında başarılı olabilmek için firmaların, karar alma süreçlerinde çok sayıda faktörü göz önünde bulundurması zorunludur. Bu durum hem iç hem de dış kaynaklardan gelen bilgilerin entegre bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir. Bilgi sistemlerinin sunduğu faydalar sayesinde, firmalar yalnızca mevcut rekabet koşullarında değil, aynı zamanda gelecekte karşılaşılabilecekleri olası zorluklara karşı da daha hazırlıklı hale gelmektedir. Bilgi sistemleri, verimlilik artışı sağlarken, aynı zamanda maliyetleri düşürerek firmaların kârlılığını artırma potansiyeli taşımaktadır.

Bilgi sistemlerinin etkin kullanımı, firmaların sürdürülebilir rekabet avantajı kazanmalarında ve pazar konumlarını güçlendirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Etkili bir bilgi yönetimi stratejisi, firmalara doğru veriyi doğru zamanda sunarak karar alma süreçlerini hızlandırmaktadır. Böylece, firmalar pazar taleplerine anında cevap verebilme yeteneği kazanarak, müşteri beklentilerini daha iyi karşılayabileceklerdir. Sonuç olarak, bilgi sistemlerinin etkin kullanımı, firmaların küresel rekabet ortamında başarılı olabilmeleri için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir.

Yönetim Bilgi Sistemleri (YBS), geçmişten günümüze iş dünyasında önemli bir dönüşüm geçirmiştir. İlk dönemlerde daha çok temel veri depolama ve raporlama süreçlerine odaklanan YBS, günümüzde stratejik karar alma, verimlilik artırma ve rekabet avantajı sağlama gibi daha karmaşık süreçlerin yönetiminde kritik bir rol üstlenmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, işletmelerin ihtiyaçlarına anında yanıt verebilen, büyük veri analizi ve yapay zekâ gibi ileri teknolojileri entegre eden sistemler ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm, işletmelerin hızla değişen pazar koşullarına daha esnek ve etkili bir şekilde uyum sağlamalarını mümkün kılmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, Yönetim Bilgi Sistemlerinin geçmişten günümüze değişen rolüne yönelik durumunu ortaya koymaktadır.

Yönetim, Bilgi ve Yönetim Bilgi Sistemlerinin Tanımı

Yönetim Kavramı

Yönetim kavramı dilimizde idare ve sevk anlamında kullanılır (Yenisu vd., 2019:515). Yönetim, insanların gruplar halinde çalışmaya başlamasıyla ortaya çıkan, Çin, eski Mısır, Roma ve Yunan tarihlerinde de izlerinin açıkça görülebileceği bir olgudur. Yönetimin faaliyetlerinin varlığı çok eskilere dayanmasına rağmen ancak 18. yy'da bir bilim olarak ortaya çıkmış ve bu sebeple yönetim için 'sanatların en eskisi, bilimlerin en yenisi' ifadesi kullanılmıştır. Yönetim kavramının birçok farklı tanımı olmasına rağmen üzerinde en çok fikir birliğine varılan ve en sade tanımı 'başkaları aracılığıyla iş görme faaliyetidir (Koparal ve Özalp, 2013:23). Yapılan tanımlar göz önünde bulundurulduğunda yönetim kavramının; önceden belirlenen hedeflere erişim, diğer insanlar aracılığıyla işleri yürütmek, işleri etkin ve verimli bir biçimde yapmak ve kaynakları yönetimin işlevlerinden yararlanarak uyum içinde kullanmak olmak üzere dört temel unsuru barındırdığı görülmektedir (Mirze, 2010:119).

Bilgi Kavramı

Sokrates “İyi olan tek şey bilgi, kötü olan tek şey bilgisizliktir” derken, Farabi ise “Erdemlerin en büyüğü bilimdir, bilgeliştir. Bilgi uçsuz bucaksız ve kıyasız bir denizdir. Doğru bilgi insanca yaşamın temelidir.” diyerek bilginin ne denli önemli olduğunu vurgulamışlardır (Kocadaş, 2002:1’den Aktaran Atılgan, 2009:201). Bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyılda kurumların rekabet gücü ve geleceğini belirleyecek en önemli unsur hiç kuşkusuz bilgi ve bilgi kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılabilmesidir. Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler bilgi süreçlerinin yönetilmesi, bilginin; doğru, öz, net, zamanında ve hatasız olmasını gerekli kılmaktadır. Bilginin yönetiminin önemli anlayabilmek için öncelikle bilgi kavramının üzerinde durmak gerekir. Latince “informatio” kökünden gelmekte olan bilgi kavramı, biçim verme, biçimlendirme ve haber verme eylemi olarak tanımlanır (Ülgen, 1980:4). Bilgi konusunu ele alırken; veri, enformasyon ve bilgi arasındaki farkın anlaşılması gerekir. Long (1989:10) veriyi, kendisinden bilgi çıkarılan hammadde olarak tanımlamıştır.

Yönetim Bilgi Sistemleri Kavramı

Yönetim bilgi sistemleri veya yönetim bilişim (bilgi-işlem) sistemleri genel olarak, kurum için gerekli olan her türlü bilgiyi sağlamak üzere tasarlanmış (Özgen ve Yalçın, 1992:46), karar verme sürecinin her aşaması için metot ve şekiller sunan (Laudon, 1988:34; Alter, 1991:128-129), örgütün işleriyle ilgili koordinasyonun sağlanmasına ve performansının izlenmesine katkıda bulunan (Alter, 1991:133) insan makine etkileşimli bütünlük bir sistem olarak tanımlanabilir.

Yönetim bilgi sistemleri, yöneticilere rapor ve görüntü şeklinde bilgiler sağlayan sistemlerdir. Örneğin, satış yöneticileri, ürün satış sonuçlarını anlık olarak görmek için ağa bağlı bilgisayarlarını ve web tarayıcılarını kullanabilir ve her satış elemanının yaptığı satışları değerlendiren günlük satış analiz raporlarına kurumsal intranet üzerinden erişebilirler. Karar destek sistemleri (KDS), yöneticilerin karar verme sürecinde doğrudan bilgisayar desteği sağlar. Örneğin, bir reklam yöneticisi, reklam paralarının nasıl harcanacağını belirleme kararının bir parçası olarak bir durum analizi gerçekleştirmek için karar destek sistemlerini kullanabilir. Veya bir üretim müdürü, gelecekteki bir promosyonla ilgili beklenen satışlara ve ürünü üretmek için gerekli hammaddelerin konumu ve mevcudiyetine bağlı olarak ne kadar ürün üretileceğine karar vermek için bir KDS kullanabilir. Yönetici bilgi sistemleri, çok çeşitli iç ve dış kaynaklardan gelen kritik bilgileri, kullanımı kolay ekranlarda yöneticilere sağlayan sistemlerdir. Örneğin, üst düzey yöneticiler bu sistemler sayesinde organizasyonel ve rekabetçi performansın önemli alanlarını vurgulayan metin ve grafik görüntülerini anında görüntüleyebilirler (O’Brien, 2010:15).

Genel bir bakış açısıyla YBS, işletmedeki her düzeydeki yöneticiye destek sağlar. Günlük rutin işlerde alt kademe yöneticilere yardım ederken, genellikle onların görevlerini azaltırken bazen tüm işlerini de üstlenebilir. Örgütün daha üst düzey yöneticileri, yürütme işlevini fiilen yerine getirmek yerine bu işlerin planlanması, karar verilmesi ve kontrol edilmesinde rol alırlar. Organizasyondaki üst düzey yöneticiler, çeşitli strateji ve politikaları belirlemekle sorumludur. Bu amaçla YBS, gerekli özet günlük bilgileri veya detaylı iç ve dış kaynaklı verileri toplar, işler ve karar alıcı yöneticilere sunar (Yozgat, 1999:7).

YBS bir bakıma örgütün kalbi gibi olarak görülebilir. Nasıl ki canlılarda kalp ritmik atışlarla kanı pompalayarak, tüm vücuda yaşam için gerekli oksijenin ulaşmasını sağlıyorsa, aynı şekilde YBS de, örgütün varlığını sürdürmesi için gerekli bilgileri sürekli olarak üretir ve ilgili yöneticilere ulaştırarak etkin kararlar alınmasına ve örgüt yönetiminde bütünlüğün sağlanmasına katkıda bulunur (Öğüt, 2003:150).

Bilgi Teknolojilerinin Değişen Rolü

YBS denince akla ilk olarak bilgisayar teknolojisinin hayatımızdaki rolünün artmasıyla YBS'nin de doğru orantılı olarak geliştiği ve işletmelerde farklı roller üstlendiği söylenebilir. Başlangıçta en temel muhasebe işlemlerinin ve maaş hesaplamalarının yapılması için kullanılan bu sistemler teknolojinin gelişmesiyle birlikte günümüzde işletmelerin bütün alanlarında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. İşletmelerde bilgi teknolojilerinin değişen rolü aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. İşletmelerde Bilgi Teknolojilerinin Değişen Rolü

Veri İşleme: 1950-1960'lar
Elektronik veri işleme sistemleri. Hareket işleme, kayıt tutma ve geleneksel muhasebe uygulamaları.
Yönetim Raporlaması: 1960'lar – 1970'ler
Yönetim Bilgi Sistemi. Karar almayı desteklemek için önceden belirlenmiş bilgilerin yönetim raporları.
Karar Desteği: 1970'ler – 1980'ler
Karar destek sistemleri. Yönetimsel karar alma sürecine etkileşimli özel destek.
Stratejik ve Son Kullanıcı Desteği: 1980'ler – 1990'lar
Son kullanıcı bilgi işlem sistemleri. Son kullanıcı verimliliği ve çalışma grubu iş birliği için doğrudan bilgi işlem desteği. Yönetici bilgi sistemleri. Üst yönetim için kritik bilgiler. Uzman sistemler. Son kullanıcılar için bilgiye dayalı uzman tavsiyesi. Stratejik bilgi sistemleri. Rekabet avantajı sağlayan stratejik ürünler ve hizmetler.
Elektronik İşletme ve Ticaret: 1990'lar – 2000'ler
İnternet tabanlı e-iş ve e-ticaret sistemleri. Web özellikli kurumsal ve küresel e-iş operasyonları ve internet, intranetler, extranetler ve diğer ağlar üzerindeki elektronik ticaret.
Kurumsal Kaynak Planlama ve İş Zekâsı: 2000'ler – 2010'lar.
Kurumsal çapta ortak ara yüz uygulamaları, veri madenciliği ve verileri görselleştirme, müşteri ilişkileri yönetimi, tedarik zinciri yönetimi.

Kaynak: O'Brien, 2010:10'dan uyarlanmıştır.

1960'lara kadar çoğu bilgi sisteminin rolü sadece; hareket işleme, kayıt tutma, muhasebe ve diğer elektronik veri işleme (EDP- Electronic Data Processing) uygulamalarından oluşmaktaydı. Daha sonra, tüm bu verilerin yararlı, bilgilendirici raporlara dönüştürülmesi gibi başka bir rol eklendi. Böylece yönetim bilgi sistemleri (MIS-Management Information Systems) kavramı doğdu. Bu yeni rol, yönetim kademelerindeki son kullanıcılara ve yöneticilere karar vermede ihtiyaç duydukları bilgileri sağlayacak, önceden tanımlanmış yönetim raporları sağlayan iş uygulamalarının geliştirilmesiyle ilgiliydi (O'Brien, 2010:11).

1970'li yıllara gelindiğinde bu tür yönetim bilgi sistemlerinin ürettiği önceden tanımlanmış raporların yönetimin karar verme ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığı ortaya çıktı ve karar destek sistemleri (DSS-Decision Support Systems) kavramı doğdu. Bilgi sistemlerinin yeni rolü, yöneticilerin karar verme süreçlerine özel ve etkileşimli destek sağlamaktı. Diğer bir ifade ile belirli türde sorunlarla karşı karşıya kalan yöneticilerin benzersiz kararlarına ve karar verme stillerine göre uyarlanacak bir sistemin ortaya konmasına odaklanılmıştı (O'Brien, 2010:11).

1980'lerde mikrobilgisayarların işlem gücü, uygulama yazılım paketleri ve telekomünikasyon ağlarının hızlı gelişimi ile birlikte son kullanıcı bilişimi (end-user computing) olgusu ortaya çıktı. Başka bir deyişle son kullanıcılar artık merkezi kurumsal bilgi hizmetleri departmanlarının dolaylı desteğini beklemek yerine iş gereksinimlerini desteklemek için kendi bilgi işlem kaynaklarını kullanabilir hale geldi (O'Brien, 2010:10). Ayrıca, çoğu üst düzey şirket yöneticisinin, yönetim bilgi sistemleri raporlarını veya karar destek sistemlerinin analitik modelleme yeteneklerini doğrudan kullanmadığı ortaya çıktı ve bu nedenle yönetici bilgi sistemleri (EIS-Executive Information Systems) kavramı gelişti. Bu bilgi sistemleri, üst düzey yöneticilere istedikleri kritik bilgileri istedikleri zaman almaları için kolay bir yol sağlamak üzere oluşturulmuş ve tercih ettikleri formatlara göre uyarlanmış sistemlerdi. Yine bu dönemlerde, yapay zekâ (AI-Artificial Intelligence) tekniklerinin geliştirilmesinde ve iş bilgi sistemlerine uygulanmasında atılımlar meydana gelmiştir. Günümüz bilgi sistemleri, sahipleri adına

hareket edecek şekilde programlanabilen ve bir sistem içerisinde konuşlandırılabilen, kendini adapte edebilen akıllı yazılım ajanlarını içermektedir. Artık sanal gerçeklik uygulamaları, gelişmiş robot teknolojisi, doğal dil işleme ve yapay zekada devrim niteliğinde gelişmeler yaşanmaktadır. Bu dönemde ayrıca uzman sistemler (ES-Expert Systems) bilgi sistemleri için yeni bir rol oluşturmuştur. Günümüzde bu sistemler, sınırlı konu alanlarında uzman tavsiyesi sağlayarak kullanıcılara danışmanlık hizmeti verebilmektedir (O'Brien, 2010:11).

Bilgi sistemleri için önemli yeni bir rol, 1980'lerde ortaya çıkan ve 1990'lar boyunca devam eden, bazen stratejik bilgi sistemleri (SIS-Strategic Information Systems) olarak da adlandırılan, bilgi sistemlerinin üstlendikleri stratejik roldür. Bu konseptte bilgi teknolojisi, bir şirketin küresel pazarda rekabet avantajı kazanmasına yardımcı olan iş süreçlerinin, ürünlerin ve hizmetlerin ayrılmaz bir bileşeni haline gelir.

1990'ların ortası ve sonu, stratejik bilgi sisteminin belirli bir kuruluşa özgü biçimini ifade eden, kurumsal kaynak planlama (ERP- enterprise resource planning) sistemlerinin devrim niteliğindeki ortaya çıkışına tanık olmuştur. ERP; planlama, kaynak yönetimi, üretim, müşteri ilişkileri, satış, envanter kontrolü, sipariş takibi, insan kaynakları, finansal yönetim ve pazarlama dahil olmak üzere bir firmanın tüm yönlerini, yani neredeyse tüm işletme fonksiyonlarını bütünlükten sistemlerdir. Bu sistemlerin temel avantajı, tüm bilgisayar tabanlı organizasyonel işlevler için ortak ara yüzleri ve esnek stratejik karar alma için gerekli olan sıkı entegrasyon ve veri paylaşımını yapıyor olmasıdır.

Ayrıca bilgi sistemleri temel rolünün iş zekâsı (BI-Business Intelligence) olduğu bir döneme girilmektedir. BI, organizasyondaki stratejik iş kararlarını yönlendirmek için kullanılacak veri ve bilgilerin toplanmasına ve analizine odaklanan tüm uygulama ve teknolojileri ifade eder. Kuruluşlar, BI teknolojilerini ve süreçlerini kullanarak, işlerini ve pazardaki rekabet güçlerini etkileyen (hem iç hem de dış) temel öğeler ve faktörler hakkında değerli bilgiler edinebilir. BI, "verileri görmek" ve kara dönüştürülebilir ilişkileri ve fırsatları bulmak için karmaşık ölçümler ve analitikler kullanır.

Son olarak, 1990'larda internetin, intranetlerin, extranetlerin ve diğer birbirine bağlı küresel ağların hızlı büyümesi, 21. yüzyılın başında iş dünyasındaki bilgi sistemlerinin yeteneklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Ayrıca bilgi sistemlerinin rolünde temel bir değişiklik meydana gelmiştir. İnternet tabanlı ve Web özellikli işletmeler ile küresel e-iş ve e-ticaret sistemleri, günümüz ticari işletmelerinin operasyonlarında ve yönetiminde yaygın hale gelmiştir. Bilgi sistemleri artık modern organizasyonlarda stratejik bir kaynak olarak görülmeye başlanmıştır (O'Brien, 2010:11).

YÖNTEM

Bu çalışma, Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren 60 işletmede yönetim bilgi sistemlerinin (YBS) kullanımını ve bu sistemlerin değişen rolünü analiz etmek amacıyla yürütülmüştür. Araştırma sürecinde nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır.

Nitel çalışmalar, olayları ve durumları ayrıntılı olarak analiz ederek anlamlandırmayı, keşfetmeyi ve değerlendirmeyi amaçlayan bilimsel yaklaşımlardır (Tıkaç, 2015: 360). Araştırma, mevcut literatürdeki teorik çerçeveler ve saha araştırmalarına dayalı bir yöntem yaklaşımıyla yürütülmüştür. Öncelikle, konuya ilişkin akademik literatür taraması yapılmış ve yönetim bilgi sistemlerinin işletmelerdeki evrimi ve etkilerine dair önceki çalışmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda, YBS'nin organizasyonel süreçler üzerindeki değişen rolünü ve stratejik önemini anlamak amacıyla görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın birincil veri toplama süreci, belirli sektörlerde faaliyet gösteren işletme yöneticileriyle yapılan derinlemesine mülakatlara dayanmaktadır. Derinlemesine mülakatlar, her bir işletmenin üst düzey yöneticileri veya YBS süreçlerinden sorumlu birimleri ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Her mülakat yaklaşık 30-45 dakika sürmüştür ve toplamda 60 yöneticiden veri toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiş, elde edilen bulgular kategorilere ayrılarak YBS'nin işletmelerdeki dönüşümünü açıklayıcı temalar oluşturulmuştur. Bu yöntem hem nitel veri zenginliği

sağlamış hem de derinlemesine bir analiz yapılarak bilgi sistemlerinin stratejik rolündeki değişiklikleri ortaya koymuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, işletmelerde Yönetim Bilgi Sistemlerinin (YBS) değişen rolü incelenmiş ve bu sistemlerin işletmelerin stratejik yönetim süreçlerindeki önemi vurgulanmıştır. Araştırma bulguları, YBS'nin sadece operasyonel faaliyetlerin yönetiminde değil, aynı zamanda stratejik karar alma, verimlilik artırma ve uzun vadeli sürdürülebilirlik sağlama açısından da merkezi bir rol üstlendiğini göstermektedir. Teknolojik gelişmelerin hızla ilerlediği bir dönemde, işletmelerin YBS'yi etkin bir şekilde kullanarak hem içsel hem de dışsal faktörleri doğru bir şekilde analiz edebildikleri ortaya çıkmıştır.

Özellikle büyük veri, yapay zekâ, bulut teknolojileri gibi dijital yeniliklerin YBS'ye entegrasyonu, işletmelerin daha esnek, yenilikçi ve rekabetçi olmasını sağlamaktadır. Bu durum, yalnızca karar verme süreçlerinde hız ve doğruluk sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda müşteri taleplerine hızlı yanıt verme ve pazardaki değişimlere adapte olma kabiliyetini artırmaktadır. Yönetim kademelerinin veri odaklı karar verme eğilimlerinin artması, YBS'nin önemini daha da pekiştirmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, işletmelerin giderek artan veri hacmi karşısında YBS'yi stratejik bir araç olarak kullanmaya başladıklarını ve bu sistemlerin iş süreçlerine entegre edilmesinin sadece operasyonel verimliliği değil, aynı zamanda stratejik uyum ve yenilikçilik yeteneklerini de artırdığını göstermektedir.

Sonuç olarak, YBS'nin rolü geçmiş yıllarda veri depolama ve raporlama fonksiyonları ile sınırlıyken, günümüzde işletmelerin stratejik yönetim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İşletmeler, YBS sayesinde daha hızlı, daha güvenilir ve daha detaylı bilgiye erişebilmekte; bu sayede rekabet avantajı elde edebilmektedirler. Araştırma ayrıca, bu sistemlerin yöneticilere daha geniş bir bakış açısı sunarak, mevcut ve gelecekteki fırsatları ve tehditleri daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tartışma açısından, YBS'nin günümüz işletmelerinde oynadığı değişen rolün önemi açıktır, ancak bu sistemlerin işletmeler tarafından tam anlamıyla nasıl kullanılabileceği ve en yüksek verimliliğin nasıl sağlanabileceği hala araştırılmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, işletme büyüklüğü, sektör dinamikleri ve kültürel farklılıkların YBS uygulamalarındaki etkisinin detaylı bir şekilde incelenmesi, bu sistemlerin daha etkili kullanılmasına yönelik yeni stratejiler geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, YBS'nin sadece teknolojik bir yatırım olarak değil, aynı zamanda işletme kültürünün ve organizasyonel yapının bir parçası haline getirilmesi gerektiği de bu araştırmanın önemli bulguları arasında yer almaktadır.

Bu araştırmanın ışığında, işletmelerin YBS uygulamalarına yönelik farkındalıklarının artırılması, bu sistemlerin etkinliğini daha da pekiştirecektir. YBS, yalnızca bilgi işlem departmanlarının değil, tüm yönetim kademelerinin sahiplenmesi gereken bir sistem olarak gelecekte de iş dünyasında kritik bir rol oynayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluşun destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Alter, S. (1991): *Information Systems: A Management Perspective*, U.S.A: Addison –Wesley Publishing Company.
- Atılğan, D. (2009). Bilgi Yönetimi Kavramı ve Gelişimi, *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1): 201-212.
- Kocadaş, B. (2002). Bilginin Gücü ve Medya: Görsel Medya ve Şiddet Kültürü. (Atılğan, D. 2009. Bilgi Yönetimi Kavramı ve Gelişimi, *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1): 201-212.
- Koparal, C. ve Özalp, İ. (2013). *Yönetim ve Organizasyon*. Anadolu Üniversitesi Yayını: Eskişehir.
- Laudon, K.C. (1988). *Yönetim Bilişim Sistemleri*, Çev: Belkıs Çorakçı, İnkilap Kitabevi, İstanbul.
- Long, M. (1989). *Information Systems and Management*. New Jersey: Prentice-Hall International Inc.
- Mirze, S. K. (2010). *İşletme*. Baskı: 5. İstanbul: Literatür Yayınları.
- O'Brien, J. A. (2010). *Introduction to Information Systems* (15th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özgen, H. ve Yalçın, A. (1992). İşletmelerde Yönetim Bilgi Sistemi ve Yönetim Kararlarında Kullanılması, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1),249-264.
- Tıkaç, S. (2015). Nitel Veri Analiz Programlarının Veri Analizinde Kullanımı: NVivo'ya Bir Bakış, (Editör) F. N. Seggie ve Y. Bayyurt.: *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik Analiz ve Yaklaşımları* (ss: 260- 371), Ankara: Anı Yayınları.
- Ülgen, H. (1980). *İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar*, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Yenisu, E., Şahin, F. ve Öztekkeli, H. (2019). Yönetim Düşüncesinin Evriminde Sistem Kuramının Etkisi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18): 514-527.
- Yozgat, U. (1999). *Yönetim Bilişim Sistemleri*, Beta Yayınları, Ankara.